TILAPALAUTTEEN LUKU JA TULKINTA

Sivu 1: laskentaperusteet, lukujärjestys ja tuloksen muodostuminen

TÄRKEÄÄ: Tilapalaute perustuu oikaistuun, suoriteperusteiseen yritystaloudelliseen tilinpäätökseen. Se ei ole suoraan vertailukelpoinen verotuslaskelman, veroilmoituksen tai maksuperusteisen kassakirjanpidon kanssa. Erot syntyvät muun muassa jaksotuksista, varastoista, oman työn kustannuksesta, poistoista ja oman pääoman korkovaatimuksesta.

1. Mitä oikaisu muuttaa?

- Rahatulot ja -menot täydennetään tuotanto-, varasto-, käyttöomaisuus- ja työtuntitiedoilla.
- Tuotot ja kustannukset kohdistetaan tuotantovuodelle maksupäivän sijasta.
- Varastojen ja kotieläinomaisuuden muutos vaikuttaa tulokseen ilman samanaikaista rahavirtaa.
- Yrittäjäperheen työn kustannus näkyy palkkavaatimuksena ja oma pääoman kustannus korkovaatimuksena.
- Poistot ja omaisuusarvot voivat poiketa verotuksesta. Nettotulos ei ole verotettava tulo eikä esim. yksityistaloudessa käytettävissä oleva rahamäärä.

KYSY: Miksi tulos poikkeaa veroilmoituksesta? VASTAA: Täsmäytä ensin rahaluvut, selitä sitten suoriteperusteiset ja laskennalliset oikaisut.

2. Lue raportit tässä järjestyksessä

1. **Viljelyalat, eläimet ja työnkäyttö**
2. **Tuotot ja kustannukset**
3. **Tuloslaskelma**
4. **Tunnusluvut**
5. **Tase ja käyttöomaisuus**
6. **Rahoituslaskelma**
7. **Varastot ja tilisaldot**

LUKUSÄÄNTÖ: Aloita fyysisestä tuotannosta, etene euroihin ja varmista lopuksi poikkeamat tilitasolta.

3. Tulosportaat

Porras	Mitä kertoo
Liikevaihto	Myyntituotot + tuet. Toiminnan euromääräinen laajuus.
Kokonaistuotto	Liikevaihto ± varastot + sisäiset erät + muut tuotot. Ei sama kuin rahatulot.
Myyntikate	Jäännös muuttuvien kulujen jälkeen.
Käyttökate	Jäännös kiinteiden kulujen ja palkkavaatimuksen jälkeen.
Liiketulos	Käyttökate – poistot.
Nettotulos	Liiketulos + rahoitustuotot – rahoituskulut.
Yrittäjänvoitto	Nettotulos – oman pääoman korkovaatimus.

KYSY: Missä portaassa tulos putoaa, ja mikä raportti todentaa syyn?

4. Tulkinnan tyypilliset ketjut

- Tuotot ↑, myyntikate ↓: muuttuvat kulut kasvavat tuottoja nopeammin.
- Myyntikate vakaa, käyttökate ↓: kiinteät kulut tai työmäärä kasvavat.
- Käyttökate hyvä, liiketulos heikko: poistot ja pääomakanta ovat raskaat.
- Liiketulos hyvä, nettotulos heikko: rahoituskulut rasittavat.
- Tulos hyvä, kassa heikko: varastot, investoinnit, lyhennykset tai yksityisotot sitovat rahaa.

ÄLÄ PYSÄHDY TUNNUSLUKUUN: Yrittäjänvoitto ja kannattavuuskerroin kertovat lopputuloksen, eli kannattavuuden. Syyt muutokseen löytyvät tuotannosta, tuotoista, kustannuksista, työstä, pääomasta tai rahoituksesta.

5. Tunnusluvut

Tunnusluku	Nopea tulkinta
Kannattavuuskerroin	1,00 = työ- ja korkovaatimus täyttyvät; 0,50 = niistä toteutuu puolet.
Työtuntiansio	Työlle jäävä tuntiansio oman pääoman korkovaatimuksen jälkeen.
Oman pääoman tuotto-%	Nettotulos suhteessa keskimääräiseen omaan pääomaan.
Kokonaispääoman tuotto-%	Vertaa vieraan pääoman kustannukseen.
Omavaraisuusaste	Vakavaraisuus ja tappionsietokyky, ei kannattavuus.
Velat % tuotoista	Velkataakka suhteessa toiminnan laajuuteen.
Käyttökate-%	Poistojen ja rahoituksen liikkumavara.
Nettotulos-%	Pääomalle jäävä tulosmarginaali.

TARKISTA RISTIRIITA: Hyvä omavaraisuus ei välttämättä takaa kannattavuutta. Hyvä tulos ei takaa maksuvalmiutta. Hyvä työtuntiansio ei takaa pääoman riittävää tuottoa.

6. Tase ja rahoitus yhdessä

- Vastaavaa kertoo, mihin pääoma sitoutuu; vastattavaa, miten se rahoitetaan.
- Velan takaisinmaksuajan tulee vastata omaisuuden käyttöikää.
- Rahoituslaskelmasta tarkistetaan tulorahoituksen riittävyys investointeihin, lainanhoitoon, veroihin ja yksityisottoihin.
- Positiivinen kassavirta voi syntyä myös uudesta velasta tai omaisuuden myynnistä.

KYSY: Syntyykö raha varsinaisesta toiminnasta vai rahoitusjärjestelyistä?

7. Varastot, työ ja käyttöomaisuus

- Varaston kasvu voi parantaa tulosta mutta heikentää kassaa. Tarkista määrä, arvo, laatu ja käyttötarkoitus.
- Työtunnit vaikuttavat palkkavaatimukseen. Huomioi myös johtaminen, kunnossapito ja suunnittelu.
- Laske tarvittaessa tuntia/ha, tuntia/eläin, tuotot/työtunti ja kustannus/tuoteyksikkö.
- Tarkista käyttöomaisuuden nykyarvot, poistot, ikä, käyttöaste, omistusosuudet ja toimialakohdistus.

KYSY RESURSSEISTA: Tuottaako jokainen työtunti ja pääomaerä riittävästi, vai sitoutuuko resursseja vajaakäyttöön?

8. Vertaa oikein Taloustohtorissa

- Vertaa ensin omaan tavoitteeseen ja 3–5 vuoden kehitykseen.
- Valitse samankaltainen tuotantosuunta, kokoluokka ja alue. Ryhmätulos ei ole tilakohtainen normi.
- Käytä keskiarvon rinnalla hajontaa, mediaania, desiilejä tai hyvät/heikot-ryhmiä.
- Suhteuta luvut hehtaareihin, eläinyksiköihin, työtunteihin tai tuotantomääriin.
- Älä sekoita nimellisiä ja samaan hintatasoon deflatoituja lukuja.

VERTAA, ÄLÄ KOPIOI: Ero ryhmäkeskiarvoon on havainto. Tilalla tehtävä toimenpide valitaan vasta, kun hinta-, määrä-, tuottavuus- ja rakennevaikutus on eroteltu.

9. Muodosta yritysanalyyttinen johtopäätös

Havainto	Todennettu syy	Yritysvaikutus	Toimenpide
Mikä poikkeaa tavoitteesta tai vertailusta?	Mikä hinta-, määrä-, kustannus-, työ-, pääoma- tai rahoitustekijä selittää eron?	Miten se vaikuttaa kannattavuuteen, kassaan ja riskiin?	Valitse enintään kolme toimenpidettä. Määritä mittari, tavoite, vastuu ja määräpäivä.

HAVAINTO → SYY → VAIKUTUS → TOIMENPIDE
Yksi tunnusluku aloittaa analyysin. Johtopäätös syntyy, kun tulos, tase, rahoitus, työ, tuotanto ja aikasarja kertovat saman tarinan.